

ONDER DE AANDACHT

ZOOGDIERCURSUS IN VENLO

In november 2005 start een nieuwe zoogdierenbasiscursus georganiseerd door het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg. De cursus vindt plaats in Venlo en bestaat uit een tiental tweewekelijkse lessen, deels theorie en deels praktijk gegeven op zondagochtend en twee avonden. Aan het eind van deze cursus bent u in staat om zelf zoogdierenwaarnemingen en/of onderzoek te doen in het veld. De prijs van de cursus ligt op ongeveer 65 euro. Dit bedrag is inclusief een zoogdierenboek. Aan bod komen de zoogdieren die in de regio van Venlo in het wild voorkomen. Dit zijn onder andere Wild zwijn, Ree, Muis, Vos, Konijn en Haas. Tijdens de cursus wordt

er door verschillende zoogdierdeskundigen uitleg gegeven over deze diersoorten, hun leefgebied en hoe ze in het veld te herkennen zijn. In het veld zal worden gewerkt met batdetectoren en lifetraps.

De cursus is een basiscursus, dat wil zeggen dat er geen speciale voorkennis vereist is. Iedereen kan dus deelnemen. We werken met een kleine groep mensen. Meldt u zich daarom snel aan! U krijgt dan zo spoedig mogelijk meer informatie toegestuurd.

Aanmelding via: zoogdieren@geolution.nl.

Voor meer informatie kunt u terecht bij:
Corina van den Bosch-Brouwers
Pepijnstraat 174
5922 AE Venlo
e-mail: corina@geolution.nl

Bert Morelissen
Agrimonie 14
5931 ST Tegelen
tel. 077-3738165

NIEUWE START KRING ROERMOND

De Kring Roermond wil in het komende winterseizoen een nieuwe start maken met een serie van vijf aansprekende lezingen over regionale onderwerpen. Het programma is in voorbereiding. De lezingen vinden plaats op de tweede donderdag van de maand. Voor het komende seizoen betekent dat 10 november, 8 december, 12 januari, 9 februari en 9 maart. Als locatie is gekozen voor het GroenHuis in Roermond. Bezoekers kunnen gebruik maken van de parkeerplaats achter het gebouw.

Zodra het programma rond is, wordt dit per brief toegezonden aan alle Genootschapsleden in de regio Midden-Limburg. Leden die dat willen (ook buiten de regio) kunnen zich laten registreren als Kringlid en krijgen dan ook in de toekomst informatie toegezonden.

Het nieuwe bestuur van de Kring bestaat uit Math de Ponti (voorzitter), Henk Schmitz (secretaris) en Wouter Jansen (lid). Er wordt nog gezocht naar Genootschapsleden die het bestuur willen versterken. Leden die actief willen bijdragen aan het organiseren en invullen van het programma kunnen zich aanmelden bij Henk Schmitz (tel. 0475-534757; e-mail: henk.schmitz@wxs.nl).

VLEERMUISVOORZIENINGEN IN 32 KAZEMATTEN

De stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen in Limburg (IKL) gaat vier kazematten van de Peel-Raamstelling in Venray tot verblijfplaats voor vleermuizen inrichten. Het zijn de eerste vier oorlogsbunkers in een reeks van 32 voormalige militaire objecten langs het Defensiekanaal in de gemeenten Venray, Horst aan de Maas en Sevenum die hiervoor in aanmerking komen. Het Defensiekanaal en de brede houtsingels van de voormalige Peel-Raam-verdedigingslinie is een belangrijk leefgebied voor vleermuizen. Boven het water van kanaal en in de luwte van de bosschages is meer dan voldoende voedsel in de vorm van insecten te vinden voor deze bedreigde dieren. Daarnaast kunnen de bunkers die op geregelde afstand door het Nederlandse Leger in de jaren dertig gebouwd zijn, met enige aanpassingen uitstekend fungeren als winterverblijf

voor vleermuizen. In de wintermaanden zoeken de dieren een vorstvrije plek, met een min of meer constante temperatuur waar zij hun winterslaap kunnen houden. Verwacht wordt dat de Gewone grootoorvleermuis, Baardvleermuis, Watervleermuis en Franjes-taart op zullen duiken in deze winterverblijven.

Het werk dat aan de vier bunkers nabij de Heidsche Peel in IJsselsteijn uitgevoerd wordt, bestaat uit het verwijderen van puin en zand en het plaatsen van stalen deuren in de dichtgemetselde deuropeningen. De deuren zijn voorzien van invliegopeningen van tien bij veertig centimeter. Ter bevordering van een stabiel klimaat worden de schietgaten aan de oostzijde van de kazematten aan de binnenzijde dichtgemetseld. Om recreanten bewust te maken van de geschiedenis van deze militaire bouwwerken en de betekenis voor vleermuizen worden de bunkers voorzien van informatiepanelen. Eén van de kazematten blijft opengesteld voor publiek als onderdeel van het toeristisch recreatief 'Oorlogspad' dat de gemeente Venray langs de Loobeek aanlegt.

De kosten voor de uitvoering van deze maatregelen voor vleermuizen in 32 oorlogsbunkers bedragen € 81.000. Van dit bedrag worden ook de informatiepanelen vervaardigd. De uitvoering van het werk wordt mogelijk gemaakt door een bijdrage van de Europese Unie (Europees Fonds voor de Regionale Ontwikkeling) en de Provincie Limburg (Plattelandsontwikkelingsplan). Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Stichting IKL: tel. 0475 - 386.430.

SOK MEDEDELING 42

SOK-medelingen is een uitgave Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven en heeft als

doel om de waardevolle onderzoeksgegevens aan de groeves niet verloren te laten gaan en om onderzoek in groeven te stimuleren. Hieronder een korte samenvatting van de inhoud van het laatst verschenen nummer van juli 2005 (SOK-mededelingen nummer 42).

DE FRANSE HOEK, EEN SCHUIL- GELEGENHEID IN HET NOORDELIJK GANGENSTELSEL VAN DE SINT PIETERSBERG

John Caris

Als grottengids sinds 1986 leidde de auteur de toeristen ontelbare malen rond in een gedeelte van het Noordelijk gangenstelsel, dat bekend staat als de Franse hoek. Daarbij stond het relaas centraal over de vluchtelingen van het dorp Sint Pieter, die tijdens de Franse belegering van Maastricht in 1794 hier hun toevlucht zochten. Maar door de vele vragen van de bezoekers sloeg de twijfel toe. Hadden er daadwerkelijk mensen geschuild in de 'Franse Hoek' of werd met de waarheid een loopje genomen vanwege toeristische motieven? John Caris besloot via onderzoek van historische kaarten, literatuuronderzoek en vooral veldonderzoek, waarbij het stelsel minutieus op sporen van schuilgelegenheid werd onderzocht, antwoord te krijgen op de vraag of hier sprake is van een authentieke schuilplaats of niet. Uiteindelijk komt hij tot de conclusie dat er, ondanks dat er geen onomstotelijk bewijs geleverd kan worden voor het onvrijwillig verblijf van vluchtelingen in 1794, er heel veel aanwijzingen zijn dat er daadwerkelijk mensen in de Franse hoek geleefd hebben.

"ZOO WAARLIJK HELPE MIJ GOD ALMACHTIG"

John Knubben

Na een serie van instortingen in ondermeer 1846 leidde onderzoek naar de toestand in de op dat moment in exploitatie zijnde groeven tot "het provinciaal reglement op de ontginning der onderaardsche of overdekte steengroeven in Limburg". Het artikel heeft betrekking op het formuleren van de door het reglement verplichte eed die groeveopzichters bij de arrondissementsrechtbank in Maastricht dienden af te leggen. Het verhaal

speelt in 1880, toen de groeveopzichter van de gemeente Meerssen naar de kantonrechter werd gestuurd voor de gebruikelijke eedsprestatie. Tot verbazing van alle betrokkenen stuurt de kantonrechter de groeveopzichter echter, zonder afname van de eed, terug naar huis. Uit de briefwisseling hieromtrent tussen de gemeente Meerssen, de provincie Limburg en de rechtbank blijkt dat de kantonrechter zich niet bevoegd achtte tot het toelaten van "eenen niet bestaande eed", zonder de juiste door de bevoegde instanties te formuleren ambtseed.

ONDERZOEK ONDERZOEKT. HET GRAAF- RICHTINGENONDERZOEK IN DE GROEVE TERNAAIEN-BOVEN NADER BEKEKEN

Hub Geurts

Naar aanleiding van twee eerdere onderzoeken van Stevenhagen en Silvertant, waarin graafrichtingen, stadia waarin de exploitatie heeft plaatsgevonden en een inventarisatie naar middeleeuwse plafondtekeningen van groeve Ternaaien-boven onder de loep zijn genomen, wordt in dit artikel nader ingegaan op het eigen onderzoek van de auteur, waarbij de vorige onderzoeken ter vergelijking worden meegenomen. Het resultaat van dit 'onderzochte onderzoek' is dat het goed mogelijk is een graafrichtingen- en stadiakaart te maken van het eerste ontginningsniveau en daar conclusies uit te trekken. Maar in veel groeven heeft na de eerste ontginningsfase uitbreiding plaatsgevonden door middel van het verbreden van de gangen, het verkleinen van de pilaren of het uitdiepen van de vloeren. Dit levert qua datering veel moeilijkheden op.

DE GRADTBERGH TE CAESTERT

Jacquo Silvertant

Soms duiken er tijdens archiefonderzoek stukken op die bijdragen aan het onderbouwen van het historisch beeld van de Middeleeuwse of latere bouwsteenontginningen op de Sint Pietersberg. In de handschriftencollectie van het rijksarchief Maastricht werd een afschrift uit circa 1740 van oudere contracten en memories gevonden, waarin de jurisdictie van het stuk land met de naam Maesbergh is vastgelegd. Zeer opmerkelijk in die oude stukken uit de vijftiende en zestien-

de eeuw is de vermelding van de Gradtbergh. In het Middeleeuwse Nederlands betekende graet een trap of ladder. Een trappenberg of een ladderberg dus? Om vast te stellen waar de trappen in deze erg steile helling lagen, is oud kaartmateriaal bestudeerd om een beeld te krijgen over hoe de heuvelrug er vóór de afgraving uit heeft gezien. Op een van de 19-eeuwse tekeningen van Philippe van Gulpen werd een trap waargenomen ter hoogte van de huidige Observant. Bestudering van oude foto's toonde aan dat een eerder als transportgoot bekende sleuf op die plaats treden bevatte, die min of meer verticaal tegen de helling lagen. De trappen van Caestert waren gevonden.

ONDERAARDSE GANGEN IN VIJLEN? MERGELWINNING EN CEMENTFABRICAGE TE VIJLEN 1875-1929

Martin Hoogerwerf & Joep Orbons

In Vijlen heeft in het laatste kwartaal van de negentiende eeuw onderaardse kalksteenwinning plaatsgevonden ten behoeve van een kleine cementfabriek. Het in 1875 opgerichte fabriekje haalde in eerste instantie kalksteen uit een kleine ernaast gelegen dagbouwgroeve. Spoedig ging men over op ondergrondse winning, maar in 1879 kwam het verbod op onderaardse winning en werden de gangen opgevuuld. De oude hoofdgang diende toen als transport- of verbindingstunnel naar een nieuwe dagbouwgroeve. In 1898 werd een tweede cementfabriek opgericht. Die kreeg vergunning voor de aanleg van een nieuwe, 150 m lange tunnel naar een dagbouwgroeve, waar de grondstof voor de fabricage werden gedolven. Rond 1935 werd de fabrieken gesloopt en werd de tunnel waarschijnlijk afgesloten. Een tunnel diende in de laatste wereldoorlog als schuilkelder en rond 1948 was hij kortstondig in gebruik als champignonkwekerij. Hoewel de tunnels waarschijnlijk nog intact zijn, is het terrein opgevuuld en resten alleen nog enkele muurrestanten van de voormalige fabriek.

Inlichtingen over SOK-mededelingen:

Ton Breuls

Bovenstraat 28

B-3770 Kanne Riemst (België)

E-mail: sok@nhgl.org